

Burdeina L. I.
Rubel V. P.
Povazhuk D. O.

Vinnitsia National Agrarian University

METHODS MAKING MANAGEMENT DECISIONS FOR EXAMPLE TRANSPORTATION PROBLEM

Summary

The article reviewed the basic concepts of management decisions. The basic methods of decision-making. The mathematical model and methods of solving the transportation problem. The model optimization of product distribution on the example of the transportation problem. The problem of decision-making under uncertainty.

Key words: decision making, control, uncertainty, optimization, linear programming, transportation problem.

УДК 339.564:633.14

Савкіна В. М.

Луганський національний аграрний університет

ЖИТО ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ЕКСПОРТНА КУЛЬТУРА ВІТЧИЗНЯНИХ ЗЕРНОВИРОБНИКІВ

Дослідження рівня розвитку вітчизняного виробництва жита та визначення його значення в розвитку експортного потенціалу України. Визначення пріоритетності виробництва тієї чи іншої культури. Планування та постановка конкретних завдань для вітчизняних зерновиробників.

Ключові слова: експорт, зовнішній ринок, промисловість.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що в Україні жито почали вирощувати понад три тисячі років тому, останнім часом спостерігалася тенденція скорочення посівних площ цієї культури у зв'язку з розширенням площ пшениці озимої, а також з економічних причин – передусім низькою закупівельною ціною на зерно жита. Однак за останні два-три роки ситуація на ринку зернових суттєво змінилася. Так, з дефіцитом продовольства у багатьох країнах світу ціни на продовольчу продукцію та сировину для її виробництва почали зростати з рекордною швидкістю. Змінилися й пріоритети щодо значення тієї чи іншої культури. На сьогодні, наприклад, закупівельні ціни на жито істотно перевищують вартість пшениці. І це при тому, що потенційна урожайність жита озимої є на порядок вищою, ніж у пшениці озимої.

Аналіз останніх досягнень та публікацій. Як зазначається в статистичних даних [2], світові посівні площі зернових за останні три десятиліття скоротилися. Відбулося істотне зменшення посівних площ у США і Західній Європі та масові ерозії ґрунтів у багатьох країнах третього світу. Врожайність ж за ці роки збільшилася на 57%. Це зростання врожайності був в основному забезпечено за рахунок використання досягнень науково-технічного прогресу в розвинутих країнах, які і визначають світові тенденції у зерновому господарстві. Тому на світовому ринку зерна склалася стійка спеціалізація: виробництво зерна концентрується в розвинених країнах, а багато країн, що розвиваються, не в змозі вирішити свої зернові проблеми і змушені йти на широкий імпорт зерна. У підсумку зростає світова торгівля зерном.

В даний час на світовому ринку спостерігається наступна ситуація: скоротилися посіви в США і Канаді; зменшилися перехідні запаси в найбільших країнах-експортерах; на ринок вийшли нові країни-експортери, такі як Угорщина, Україна, Казахстан і Туреччина, які є конкурентами Росії на світовому ринку; спостерігається стабільний ріст цін. Аргентина швидко зреагувала на сприят-

ливу кон'юнктуру світового ринку і збільшила посіви пшениці на 10%. Україна змогла скористатися ситуацією на ринку і наявними експортними терміналами, збільшивши експорт зерна до 6 млн. тонн [3]. Проте досягнення українських зерновиробників повинні мати не лише кількісні характеристики, але й якісні зрушення в удосконаленні структури експорту.

Метою статті є дослідження рівня розвитку вітчизняного виробництва жита та визначення його значення в розвитку експортного потенціалу України.

Основний матеріал. Озиме жито – це важлива продовольча і кормова культура. У зерні міститься 9-15% білка, близько 81% вуглеводів і вітаміни груп А, В, Е, РР. Житне борошно використовується для випічки різних сортів хліба. Випікають також хліб із суміші житнього і пшеничного борошна. Житній хліб характеризується високою калорійністю і за біологічною цінністю білка переважає пшеничний. Білок жита порівняно з пшеничним містить більше незамінних амінокислот, особливо лізину. У житньому хлібі містяться ненасичені жирні кислоти, здатні розчиняти холестерин в організмі людини. Тому його рекомендують вживати людям похилого віку.

Житне зерно, висівки, борошно – цінний концентрований корм. Зелена маса за кормовими якостями не поступається багаторічним травам. У зеленій масі жита більше білка (14%) ніж у озимій пшениці і кукурудзи. Житню соломку і полову використовують як грубий корм.

Зерно жита використовується і для технічних цілей. Воно переробляється на спирт, крохмаль, патоку. Із соломи виготовляють оцтову кислоту, лігнін, целюлозу та ін.

Агротехнічне значення жита полягає в здатності пригнічувати бур'яни внаслідок великої кущистості і швидкого росту. Озиме жито на зелений корм є добрим попередником для озимої пшениці, а на зерно для просапних і ярих культур.

На відміну від пшениці озимої, жито має більш

високу едафостійкість, тобто ця культура є менш вибагливою до ґрунтових умов, може рости за підвищеної кислотності ґрунту. Кореневі волоски жита здатні засвоювати з ґрунту важкорозчинні мінеральні сполуки. Також жито має вищу стійкість до морозів та бур'янів, хвороб і шкідників, високу екологічну пластичність, може вирощуватися після гірших попередників. Це є актуальною властивістю умовах катастрофічної втрати родючості ґрунтів.

У країнах Європи жито є однією з найбільш поширених зернових культур. Його вирощують на значних площах і широко застосовують у харчовій, фармацевтичній, технічній та інших галузях економіки. В Україні на деякий час цю культуру витіснила пшениця, але наразі жито починає відвоювати свої позиції.

Протягом останніх десяти маркетингових років (далі – МР) (2004/05-2013/14) посівні площі під жито скоротилися майже в 2,4 рази. Значне скорочення посівних площ відбулося в 2006/07 МР – на 40%, порівняно з 2005/06 МР, і, починаючи з 2010/11 МР, протягом останніх чотирьох років вони складають до 300 тис. га. В 2013/14 МР посівна площа під житом становила 300 тис. га, що на 2 тис. га (на 1%) більше, ніж в минулорічному періоді (рис. 1).

Відповідно скороченню посівних площ, відбулось і їх зменшення в загальній структурі посівних площ. Якщо в 2004/05 МР в структурі посівних площ жито складало 2,68%, то в 2006/07 МР – вже 1,39%, а у 2010/11- 2012/13 МР – в межах 1,01-1,08%. В 2013/14 маркетинговому році жито займало 1,07% від всіх посівних площ.

У структурі посівних площ під зерновими та зернобобовими в 2004/05 МР жито займало 4,64%, в 2006/07 МР – 2,48%, в 2010/11- 2012/13 МР – в межах 1,78-1,93%, в 2013/14 маркетинговому році – 1,85%.

Обсяги виробництва жита за останні десять років зменшилися майже в 2,5 рази. Якщо в 2004/05 МР воно становило 1,6 млн. тонн, то в 2006/07 МР – 0,584 млн. тонн (в 2,7 рази менше, ніж в 2004/05 МР). В 2010/11 – 2012/13 МР воно складало 0,464-0,676 млн. тонн. Прогнозується, що в 2013/14 МР виробництво жита складе 0,65 млн. тонн (на 26 тис. тонн або на 3% менше, ніж в минулорічному періоді), що забезпечить Україні 4 місце серед країн-провідних світових виробників жита (рис. 1).

В структурі виробництва зернових та зернобобових сільськогосподарських культур обсяги виробництва жита в 2004/05 МР склали 3,81%, в 2006/07 МР – 1,71%, в 2010/11- 2012/13 МР – в межах 1,02-1,47%. За прогнозними оцінками в 2013/14 маркетинговому році в структурі виробництва зернових та зернобобових сільськогосподарських культур обсяги виробництва жита можуть становити не більше 1,14%.

Список літератури:

1. АПК-Інформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apk-inform.com/ru>.
2. Департаменту сільського господарства США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.fas.usda.gov.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
4. Електронна енциклопедія сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroscience.com.ua>;
5. Саблук П. Т. Проблеми забезпечення доходності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 19-37.

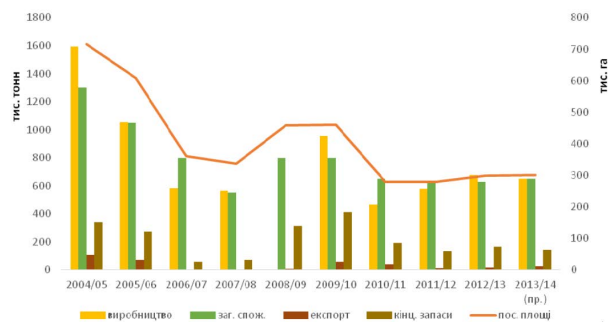

Рис. 1. Виробництво жита в Україні у 2004/05-2013/14 маркетингових роках (джерело – USDA)

Загальне споживання жита в Україні за десять останніх років зменшилось в 2 рази і в останні чотири маркетингові роки (2010/11-2013/14 МР) не перевищує 650 тис. тонн. За прогнозом в поточному маркетинговому році воно складе 650 тис. тонн, що на 25 тис. тонн (на 4%) більше, ніж в попередньому маркетинговому періоді.

Запаси жита на кінець 2013/14 МР складуть 141 тис. тонн, що на 25 тис. тонн (на 15%) менше, ніж в минулому маркетинговому році. Протягом останніх десяти років найбільший обсяг експорту жита був в 2004/05 маркетинговому році – 104 тис. тонн, найменший – в 2006/07 МР (2 тис. тонн), а в 2007/08 МР він був відсутній. В останні п'ять маркетингових періодах (2009/10-2013/14 МР) найбільший обсяг експорту був в 2009/10 МР (56 тис. тонн), найменший – у 2011/12 МР (11 тис. тонн).

За прогнозом в поточному маркетинговому періоді (рис. 1) Україна експортує 25 тис. тонн жита (на 8 тис. тонн або на 47% більше, ніж у минулорічному маркетинговому періоді). Цей обсяг експорту забезпечить Україні 5 місце серед провідних країн-експортерів жита.

Висновки та пропозиції. Таким чином, жито озиме, незважаючи на певні негативні явища, було і є однією з найцінніших продовольчих та фуражних культур в Україні. Проте широкому розповсюдженню заважають певні проблеми, основною з яких є недосконалість агротехніки. Внаслідок незаслуженої непопулярності жита протягом тривалого часу в сучасній літературі міститься дуже мало інформації про технологію вирощування цієї культури. Тому пошук агротехнічних прийомів, спрямованих на підвищення рентабельності жита озимого в умовах сучасного агропромислового виробництва є актуальним питанням, вирішення якого потребує консолідації новітніх наукових підходів відповідних профільних установ та впровадження у виробництво в господарствах різних форм власності.

Савкіна В. Н.

Луганський національний аграрний університет

РОЖЬ КАК ПЕРСПЕКТИВНАЯ ЭКСПОРТНАЯ КУЛЬТУРА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ ЗЕРНА

Резюме

Исследование уровня развития отечественного производства ржи и определения его значения в развитии экспортного потенциала Украины. Определение приоритетности производства той или иной культуры. Планирование и постановка конкретных задач для отечественных производителей зерна.

Ключевые слова: экспорт, внешние рынки, производство.

Savkina V. N.

Luhansk National Agrarian University

RYE AS PERSPECTIVE EXPORT CROP OF DOMESTIC CROP MANUFACTURERS

Summary

The research of the level of domestic rye production development and the determination of its value in the development of the export potential of Ukraine. Determination of priority of production of that or other culture. Planning and raising of certain tasks for the home producers of grain.

Key words: export, export markets, manufacturing.

УДК 330.34:005:33

Сирветник-Царій В. В.

Львівська комерційна академія

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Досліджено сутність діагностики економічного потенціалу підприємств торгівлі споживчої кооперації, її значення в процесі управління потенціалом. Визначено особливості економічного потенціалу підприємств торгівлі як об'єкту діагностики. Запропоновано методикку проведення діагностики економічного потенціалу з врахуванням його складу та галузевих особливостей.

Ключові слова: торгівля, економічний потенціал, діагностика, методика діагностики, споживча кооперація.

Постановка проблеми. Підвищення конкурентоспроможності торгівлі споживчої кооперації України як одного із основних завдань розвитку галузі [1] знаходиться в безпосередній залежності від здійснення ефективної управлінської роботи на торговельних підприємствах загалом та від ефективного управління їх економічним потенціалом. Ускладнення характеру діяльності підприємств в сучасних умовах висуває нові вимоги до інструментів управління і, зокрема, до методів дослідження й оцінки їх діяльності. Саме тому в даний час склалися об'єктивні передумови для застосування в системі управління підприємствами інструмента, який дозволяв би проводити детальне дослідження, одержувати достовірну і повну інформацію про діяльність підприємства, що служила би базою для розробки та прийняття ефективних управлінських рішень. Таким інструментом управління повинна стати діагностика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діагностика як інструмент забезпечення управлінського процесу своєчасною, повною та достовірною інформацією все частіше використовується у вітчизняній та зарубіжній практиці. Цьому слугують суттєві наукові розробки в сфері діагностики, її значення, можливостей та методології.

Різні аспекти діагностики діяльності торговельних підприємств все частіше досліджуються в про-

цесі вивчення різного роду аспектів господарювання підприємств галузі. Зокрема, широке коло питань цієї проблеми досліджувалося в наукових працях вітчизняних вчених-економістів – І. О. Бланка, Л. О. Лігоненко, А. А. Мазаракі, Н. М. Ушакової. Зокрема, названі вчені розглядали різноманітні аспекти здійснення діагностики торговельних підприємств загалом та здійснюваних ними окремих функцій. Концептуальні засади економічної діагностики торговельних підприємств розкрила Н. О. Сагалакова [2], яка визначення сутність, організаційно-методичне забезпечення такої діагностики, а також здійснила її практичне застосування. Праці зазначених вчених становлять підґрунтя для проведення дослідження діагностичного процесу загалом та торговельних підприємств зокрема.

Важливу роль в у вивченні діагностики потенціалу підприємств торгівлі відіграють праці вчених щодо дослідження сутності потенціалу, його складу та особливостей дослідження. Зокрема, доцільно виділити праці вітчизняних та зарубіжних вчених: Ю. В. Карпенка, Є. В. Лапіна, Л. С. Лісовської, Г. В. Рачинської, Г. П. Скляра, К. М. Хаустової, В. С. Абдулґазіс, Н. В. Ващенко, Н. С. Краснокутської, В. В. Пастухової, М. Є. Рогози, О. І. Шаманської, Н. С. Педченко, О. С. Федоніна, І. М. Репіної, О. І. Олексика, О. В. Ареф'євої, О. В. Коренкова, М. О. Зеленської, Є. Попова.